

[itobiad], 2020, 9 (5): 3901/3929

**Marco Polo Seyahatnamesinde Uluslararasılaşma Yaklaşımlarının
İzini Sürmek**

Tracing Internationalization Approaches In The Travels of Marco
Polo

Ahmet Yağmur ERSOY

Doç. Dr., Sakarya Üni. İşletme Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman
Assoc. Prof., Sakarya Univ., Sakarya Business School, Department of
International Trade and Finance
ayersoy@sakarya.edu.tr / Orcid ID: 0000-0002-7865-6574

Metin SAYGILI

Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniv. Uygulamalı Bilimler
Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finans
Asst. Prof., Sakarya University of Applied Sciences Faculty of Applied Sciences,
Department of International Trade and Finance
msaygili@subu.edu.tr / Orcid ID: 0000-0001-6920-822X

Semanur YALÇIN

Öğr. Gör., Beykent Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret
Lect., Beykent Univ. Vocational School, Foreign Trade,
semanuryalcin@beykent.edu.tr / Orcid ID: 0000-0003-1818-3741

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 10.09.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 26.11.2020
Yayın Tarihi / Published : 13.12.2020
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November- December

Atıf/Cite as: Ersoy, A , Saygılı, M , Yalçın, S . (2020). Marco Polo Seyahatnamesinde Uluslararasılaşma Yaklaşımlarının İzini Sürmek . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 9 (5) , 3901-3929 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/57287/792874>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Marco Polo Seyahatnamesinde Uluslararasılaşma Yaklaşımlarının İzini Sürmek

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, uluslararasılaşma alanyazınında 1970'lerden bu yana şekillenmeye başlayan uluslararasılaşma yaklaşımlarının literatüre girmeden uzunca bir zaman önce pratik ticaret sahnesinde karşılıklarının olup olmadığının belirlenmesidir. Bu çerçevede bu çalışmada, küresel ticarete ilişkin tarihi kanıtlar bulma açısından erken kapitalizm diğer bir ifade ile geç orta çağ dönemi temel alınarak uluslararasılaşma yaklaşımlarının söz konusu dönem için retrospektif bir bakış açısıyla izinin sürülmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, literatürde oldukça yeni bir kavram olan Dış Ticaret Girişimciliği Yaklaşımı'nın diğer uluslararasılaşma yaklaşımlarından farklılaşan yönlerinin açıklanması amacıyla uluslararasılaşmanın geç orta çağdan itibaren idrak edildiği noktaların izinin sürülmesi ve Dış Ticaret Girişimciliği kavramına tarihi kanıtlar bulunması da çalışmanın amaçları içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada söz konusu döneme ışık tutan, dönemin ticari perspektifini ortaya koyan ve içerdiği bilgilerin kronolojik, coğrafi ve sosyo-kültürel kaynaklarca teyit edilebildiği bir eser olan ünlü seyyah Marco Polo'nun 25 yıllık İpek Yolu seyahatinde edindiği gözlemleri içeren Harikalar Kitabı incelenmiştir. Eserin incelenmesi, edebiyat ve tarih alanlarında yazılan diğer incelemelerden farklı olarak uluslararası ticaret perspektifinden gerçekleştirilmiştir.

Kuramsal bir tartışma biçiminde kurgulanan çalışmada veri seti olarak ele alınan eserdeki ifadelerden yola çıkılarak günümüz uluslararasılaşma yaklaşımlarına ilişkin gerçekleştirilen iz sürme neticesince Ağ Yaklaşımı, Uluslararası Girişimcilik Yaklaşımı ve Dış Ticaret Girişimciliği Yaklaşımı'na ilişkin kanıtlara ulaşılmıştır. Diğer taraftan, Küresel Doğan İşletmeler Yaklaşımı, Uppsala Yaklaşımı ve Yenilikçilik Yaklaşımına ilişkin kanıtlar bulunamamıştır. Elde edilen sonuçlar, çalışmada ele alınan sorunsal ve veri seti bağlamında uluslararasılaşma olgusunun klasik dönemden itibaren evrilerek günümüz uluslararasılaşma yaklaşımlarına zemin hazırladığı ve uluslararasılaşmanın, olguya ilişkin modeller ortaya atılmadan önce de uluslararası ticaret ve girişimcilik faaliyetlerini açıklamada önemli bir argüman olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararasılaşma, Uluslararasılaşma Yaklaşımları, Uluslararası Girişimcilik, Dış Ticaret Girişimciliği, Marco Polo

Tracing Internationalization Approaches in The Travels of Marco Polo

Abstract

The aim of this study is to identify whether internationalization approaches that have taken shape in internationalization literature since 1970s have any correspondence in the stage of practical trade long before it entered the relevant literature. In this context, in this study, it is aimed to trace internationalization approaches with a retrospective perspective, based on early capitalism, in other words the late middle ages, in order to find historical evidence on global trade. Also the study involves tracing the points that internationalisation has been understood since late Medieval Age and finding historical proof for the concept of Foreign Trade Entrepreneurship in order to find aspects of Foreign Trade Entrepreneurship that differ from other internationalisation approaches. Therefore, in this study, the Book of Wonders, which is a book that sheds light on the period in question, reveals the commercial perspective of the period and whose information can be confirmed by chronological, geographical and socio-cultural sources, contains the observations of the famous traveler Marco Polo during his 25-year Silk Road journey has been examined. Unlike other studies in literature and history, the study of the work was carried out from an international trade perspective.

In the study, which was designed as a theoretical discussion, based on the expressions in the work considered as a data set, as a result of the tracing of today's internationalization approaches, evidences regarding the Network Approach, International Entrepreneurship Approach and Foreign Trade Entrepreneurship Approach were reached. On the other hand, there is no evidence of Globally Born Enterprises Approach, Uppsala Approach and Innovation Approach. The results show that, in the context of the research question and data set discussed in the study, the phenomenon of internationalization has evolved since the classical period and laid the groundwork for today's internationalization approaches. In addition, it is argued that internationalization emerged as an important argument in explaining international trade and entrepreneurship activities before the models of the phenomenon were put forward.

Keywords: Internationalization, Internationalization Approaches, International Entrepreneurship, Foreign Trade Entrepreneurship, Marco Polo

Giriş

Uluslararasılaşma, 1970'li yıllar itibari ile akademik çevrelerce de dikkatleri üzerine çekmiştir (Erkutlu ve Eryiğit, 2001). Uluslararasılaşma bir süreç olarak değerlendirilmiş ve uluslararasılaşma sürecinin nasıl gerçekleştiği açıklanmaya çalışılmıştır. Uluslararasılaşma sürecini açıklama çalışmaları, üretim çevrelerince gerçekleşen faaliyetleri takiben gelişmiş ve bu çevrelerin izlediği yolların tespit edilmesi suretiyle teorik altyapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

İşletmelerin uluslararasılaşma süreci 'Uppsala Yaklaşımı, Yenilik Yaklaşımı, Ağ Yaklaşımı, Küresel Doğan İşletmeler Yaklaşımı¹, Uluslararası Girişimcilik Yaklaşımı²' gibi klasikleşmiş modellerin yanında yeni bir yaklaşım olan 'Dış Ticaret Girişimciliği Yaklaşımı³' ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada, DTG Yaklaşımı'nın diğer uluslararasılaşma yaklaşımlarından farklılaşan yönlerinin açıklanması, uluslararasılaşmanın geç orta çağdan itibaren idrak edildiği noktaların izlenmesi ve dış ticaret girişimciliği kavramına tarihi kanıtlar bulunması amaçlanmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Uluslararasılaşma kavramı ile yurtiçinde faaliyet gösteren firmaların faaliyetlerinin uluslararası piyasalara taşınması süreçleri ifade edilmektedir. Bu süreci açıklamak üzere birçok yaklaşım öne sürülmüştür. Aşağıda bu yaklaşımlardan bahsedilecektir.

Uppsala Yaklaşımı

Uppsala Yaklaşımı uluslararasılaşma sürecini, firmanın uluslararasılaşma biçimini öğrenme süreci şeklinde açıklamaktadır. Bu yaklaşıma göre işletmeler, öncelikle iç piyasada gelişirler. Sonrasında ise kademeli olarak uluslararasılaşırlar (Gürler vd., 2019). Uppsala Yaklaşımı'na göre işletmeler, ilk aşamada ihracat yaparak başladıkları uluslararasılaşma sürecini, üretim birimlerini ülke sınırları dışına, kaynakların daha düşük maliyetli olduğu veya pazara daha yakın olan ülkelere taşıyarak devam ettirmektedirler.

Uppsala Yaklaşımı, uluslararasılaşma aşamalarını işletmelerin yabancı pazarlarda edindikleri deneyimler ile ilişkilendirmektedir. Uppsala Yaklaşımı'nda, işletmelerin uluslararasılaşması birbirini takip eden aşamalarla sistematik şekilde gelişen bir süreç olarak değerlendirilmektedir

¹ Çalışmanın izleyen kısımlarında 'Küresel Doğan İşletmeler Yaklaşımı' yerine 'KDİ Yaklaşımı' kısaltması kullanılmıştır.

² Çalışmanın izleyen kısımlarında 'Uluslararası Girişimcilik Yaklaşımı' yerine 'UAG Yaklaşımı' kısaltması kullanılmıştır.

³ Çalışmanın izleyen kısımlarında 'Dış Ticaret Girişimciliği Yaklaşımı' yerine 'DTG Yaklaşımı' kısaltması kullanılmıştır.

(Can ve Utlu, 2018). Uppsala modeline göre firmaların, dış pazarlara yaptıkları yatırımlar aşama aşama ilerlemekte, uluslararasılaşma konusunda taahhüt edilen kaynakların miktarı ve derecesi de firma bazında farklılık göstererek uluslararasılaşma faaliyetlerinin sonuçlarını etkilemektedir (Karadağ, 2018).

Yenilik Yaklaşımı

Yenilik Yaklaşımı'na göre uluslararasılaşma, firma içerisinde gerçekleşen yönetsel yenilikler sonucunda ortaya çıkmaktadır (Gürler vd., 2019). Yenilik Yaklaşımı'na göre firmaların uluslararasılaşma sürecinin başlaması öncelikle firma içinde yönetsel yeniliklerin geliştirilmesine dayanmakta, bundan sonraki her aşama firma için yeni bir yenilik oluşturmaktadır (Knight ve Çavuşgil, 1996). İşletmeler hedef pazar hakkında deneyim sahibi oldukça bir sonraki aşamaya geçip geçmeme konusunda karar vermektedirler. Böylelikle işletmeler, risk düzeyi en az olan dış pazara giriş faaliyetlerinden ihracat ile yabancı pazarları tanır ve her aşamada gösterdiği başarı ile uluslararasılaşma gerçekleşir (Can ve Utlu, 2018). Yenilik Yaklaşımı'nda, pazar seçiminde psikolojik yakınlık faktörü etkili olmaktadır (Knight ve Çavuşgil, 1996).

Ağ Yaklaşımı

Ağ Yaklaşımı'na göre şirketlerin mevcut ağlardaki ilişkileri geliştikçe ve farklı ülkelerdeki ağlar yoluyla yeni ilişkiler kurdukça uluslararası faaliyetleri artmaktadır. Ağ Yaklaşımı, ağlar içinde ve arasındaki ilişkilerin yanı sıra kontrol, güven, kaynaklar gibi birçok bağlantılı konuyu da içermekle birlikte, özellikle küçük ve orta ölçekli firmalarda girişimcilerin kişisel özelliklerini göz ardı etmesi nedeniyle eleştiri konusu olmuştur (Karadağ, 2018). İlişki ağları, firmaların rekabet avantajı sağlaması için gerekli olan kaynakları elde etmesine yardımcı olmaktadır (Sakr ve Jordan, 2016). İlişki ağları, kaynaklara ve müşterilere kadar tüm diğer aktörlere ulaşmada kolaylık ve güven tesis etmektedir. Bir ilişki ağı, işletmelerin yeni pazarlara girişini kolaylaştırmanın yanında, mevcut pazarlardaki belirsizliği azaltmada da etkin rol oynamaktadır.

Uppsala ve Yenilik Yaklaşımı ile Ağ Yaklaşımı karşılaştırıldığında diğer iki yaklaşım firma başarısını psikolojik yakınlık, pazar ve kültürel öğelere bağlarken, Ağ Yaklaşımı bir firmanın başarılı olabilmesini uluslararası pazarlarda kuracağı güçlü ilişkilere bağlamaktadır (Onur, 2019).

Küresel Doğan İşletme Yaklaşımı

KDİ Yaklaşımı'nda, geleneksel uluslararasılaşma teorilerinin öngördüğü aşamalı uluslararasılaşma sürecine karşı bir alternatif olarak, işletmelerin belli bir olgunluğa erişmeksizin de yurtdışı pazarlarda faaliyette bulunabileceği tezi ileri sürülmektedir. KDİ Yaklaşımı'na göre, bir işletme kurulur kurulmaz ya da kurulduktan kısa süre sonra uluslararasılaşabilmektedir (Kalyoncuoğlu ve Üner, 2010).

Uluslararası yeni girişimleri tanımlayan McDougall (1989), Oviatt ve McDougall (1994) gibi çalışmalarda erken uluslararasılaşan firmalara dikkat çekilmektedir. Rennie (1993) ise yaptığı çalışma ile 'Küresel Doğan' ifadesini ilk defa kullanmış ve literatüre girmesini sağlamıştır.

Küresel doğan işletmelerin yöneticileri, klasik uluslararasılaşma adımlarını izleyen işletmelerin yöneticilerinin aksine, kurulduklarından kısa süre içerisinde dünyayı hedef pazar olarak görmekteyler (Çavuşgil vd. 2011). Bu bağlamda bu tip bir uluslararasılaşma yolunu seçen girişimcilerden uluslararası ticaret konusunda tecrübeli olmaları beklenmektedir.

Uluslararası Girişimcilik Yaklaşımı

Uluslararası girişimcilikle ilgili ilk amprik çalışmalardan biri McDougall (1989) tarafından yeni girişimlerin uluslararası satışları üzerine yapılmıştır. McDougall (1989) uluslararası girişimciliği, 'Kuruluşundan itibaren uluslararası faaliyetlerle ilgilenmek suretiyle, firma operasyonlarının başlangıç aşamalarından itibaren operasyon alanlarını uluslararası olarak gören uluslararası yeni girişimlerin gelişimi' olarak tanımlamıştır. McDougall, 1994 yılında bu kez Oviatt (1994: 49) ile birlikte gerçekleştirdiği çalışmada uluslararası yeni girişimleri, 'Kuruluşundan itibaren kaynakların kullanımında ve çıktılarının satışında farklı ülkelerde önemli rekabet arayışı içerisinde olan işletme organizasyonu' şeklinde tanımlamıştır. Zahra (1993: 9) ise uluslararası girişimciliği, 'Uluslararası piyasalara giren firmanın risk alma davranışının doğası ve sonuçları üzerine çalışma' olarak tanımlamış ve 'Uluslararası girişimcilik çalışmalarının hem yeni hem de kurulu firmaları kapsamaması gerektiğini' ifade etmiştir.

2000 yılında gerçekleştirdikleri çalışma ile McDougall ve Oviatt (2000: 903), Zahra'nın (1993: 9) yaklaşımını takip ederek, köklü firmaları da dâhil edecek şekilde uluslararası girişimciliğin tanımını 'Ulusal sınırların ötesinde veya ulusal sınırlar boyunca ve organizasyonlarda değer yaratmayı amaçlayan, inovatif, proaktif ve risk alıcı davranışların bir kombinasyonudur.' biçiminde revize etmişlerdir. McDougall vd. (2003: 75) bir kez daha güncelleyerek uluslararası girişimciliği, 'Yeni mal ve hizmetler üretmek için, ulusal sınırların ötesinde fırsatların keşfedilmesi, kararlaştırılması, değerlendirilmesi ve fırsatlardan yararlanılması' olarak tanımlamışlardır. McDougall vd. (2003: 75) fırsatların keşfedilmesi ve fırsatlardan yararlanmayı uluslararası girişimciliğin temel nitelikleri olarak ele alan anlayışları, Zahra ve George'un (2002) uluslararası girişimciliği, firmanın uluslararası piyasada fırsatları keşfetmesi ve fırsatlardan yararlanması süreci olarak ele alan yaklaşımlarıyla örtüşmektedir. Uluslararası girişimciliğin tanımına ilişkin çeşitli yazarların farklı tanımlamaları mevcuttur, bununla birlikte Tayauova'nın (2009: 10);

'Uluslararası girişimcilik, işletmenin (1) değer yaratma, kar elde etme veya büyüme gibi amaçları doğrultusunda (2) ulusal sınırların

ötesinde oluşan fırsatları keşfederken ve kullanırken (3) yenilikçi, proaktif ve risk alma davranışları sergileyerek (4) örgüt kapsamında gerçekleştirdiği (5) bir süreçtir.’

ifadesi yapılan farklı tanımları özetler niteliktedir.

Dış Ticaret Girişimciliği Yaklaşımı

Uluslararasılaşma yaklaşımlarının çoğu (Uppsala, Yenilik Yaklaşımı ve KDİ Yaklaşımı) nihai hedefi küreselleşme olan ve uluslararasılaşmayı stratejik büyüme adımlarından biri olarak gören geleceğin küresel firmalarını temel almaktadır. Dış ticaret girişimciliği modeli bu yaklaşımların aksine sadece uluslararasılaşma hedefi ile ticari faaliyet gösteren işletmeleri temel almaktadır.

Dış ticaret girişimciliği, sınır ötesine satış yapan, zamanla kazandığı para ile yurt içinde yeni katma değer yaratan üreticiler tarafından gerçekleştirilen bir süreçtir. Sınır ötesinde katma değer yaratmayı amaçlamaz. Dış ticaret girişimciliği, gelişmekte olan ülkelerin, ekonomik milliyetçi politikalarının bir yansımasıdır. İhracat odaklı girişimcilik faaliyetlerini içerir. Dış ticaret girişimciliği, mal ve hizmetlerin ülkeler arası kültürel farklılıklardan yararlanarak, dış ticaret politikası amaçları doğrultusunda finansal ve lojistik kanalların etkin bir biçimde kullanılarak uluslararası pazarlara ulaştırılması faaliyetidir (Ersoy ve Saygılı, 2018).

Marco Polo: Dünyanın Hikâye Edilişi – Harikalar Kitabı

Çalışmanın ana kaynağı niteliğinde olan Harikalar Kitabı (Polo, 2003) içerisinde yer alan Yerasimos’un (1980) notlarında da belirttiği üzere birçok Pers, Çin ve Moğol kaynağından faydalanarak, kitabın verdiği bilgilerin doğruluğu ispatlanmıştır. Geç orta çağ dönemlerinde Asya’daki siyasi ticari ve sosyal hayata ışık tutar nitelikteki eser, bir tür seyahatname niteliğindedir. Marco Polo, seyahatleri sırasında özellikle ticari ve sosyal yaşamı gözlemlemiş ve eserini bu gözlemleri anlatarak oluşturmuştur. Yazıldığı dönemde Venedik’teki soylu tacirlerin dikkatini çekmek üzere yazılan eserin değeri, yazıldıktan yüzyıllar sonra anlaşılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Marco Polo: Dünyanın Hikâye Edilişi, Harikalar Kitabı’nda, ‘Uppsala Yaklaşımı, Yenilik Yaklaşımı, Ağ Yaklaşımı, KDİ Yaklaşımı, UAG Yaklaşımı’ gibi işletmelerin uluslararasılaşma sürecini ele alan geleneksel yaklaşımların yanında yeni bir yaklaşım olan DTG Yaklaşımı’na ilişkin vurguların yer alıp almadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın doğası gereği kuramsal bir tartışma biçiminde kurgulanması gereği doğmuştur. Bu nedenle öncelikle işletmelerin uluslararasılaşma sürecine ilişkin yaklaşımların neler olduğu ve bu yaklaşımların gerçekleştirme

⁴ Bu çalışmanın izleyen kısımlarında “Marco Polo: Dünyanın Hikâye Edilişi, Harikalar Kitabı” isminin yerine “eser” kelimesi kullanılacaktır.

aşamalarını tespit etmek amacıyla ilgili literatür derinlemesine incelenmiştir. Gerçekleştirilen inceleme neticesinde her bir uluslararasılaşma yaklaşımı için farklı süreçlerin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Çalışma bağlamında değerlendirilen eser incelenirken ilk olarak her bir uluslararasılaşma yaklaşımına ait göstergeler belirlenmiştir. Eserde, uluslararasılaşma yaklaşımlarına ilişkin hangi göstergelere bakılması gerektiği konusunda hem işletme hem de uluslararası ticaret alanında çalışan araştırmacıların uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. İlk olarak uluslararası ticaret alanında çalışmalar yapan kişilerden oluşan uzman kişilere, uluslararasılaşma yaklaşımlarına ilişkin göstergelerin neler olabileceği konusunda danışılmıştır. Söz konusu uzman kişilerin her bir uluslararasılaşma yaklaşımına ait ileri sürdüğü göstergeler, işletme alanında çalışan araştırmacılar açısından da değerlendirilmiştir. Hem işletme hem de uluslararası ticaret alanında çalışan araştırmacıların birlikte değerlendirmeleri sonucunda her iki alanda da ortak olarak ifade edilen 7 gösterge belirlenmiştir. Eser, her bir uluslararasılaşma yaklaşımına ait söz konusu 7 gösterge temelinde ele alınmıştır. İncelemeye yön veren uluslararasılaşma yaklaşımları ve bu yaklaşımlara ait göstergeler Tablo 1’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Eserin belirlenen uluslararasılaşma yaklaşımlarına ve bu yaklaşımlara ilişkin göstergeler bağlamında incelenmesi ilk olarak araştırmayı gerçekleştiren kişiler tarafından yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanmasına yönelik eserin belirlenen uluslararasılaşma yaklaşımları ve bu yaklaşımlara ilişkin göstergeler temelinde işletme ve uluslararası ticaret alanında lisansüstü eğitim yapan ve bu alanlarda çalışmalarını sürdüren 2 kişi ve doktorasını tamamlamış 2 akademisyen tarafından incelenmiştir. Söz konusu incelemeyi gerçekleştiren kişilere eser incelemesini yapmadan önce ‘araştırmanın amacı’ ve ‘teorik arka planı’ ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Tablo 1: İncelemeye Yöne Veren Uluslararasılaşma Yaklaşımları Ve Bu Yaklaşımlara Ait Göstergeler

Yaklaşımlar	Göstergeler
Ağ Yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Girişimcinin sıradan koşullarda sağlayamayacağı bir ayrıcalık ya da avantajı, birey ya da kurum aracılığı ile elde ederek yurt dışı ticari faaliyet gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği✓ Girişimcinin mevcut ilişki ağı vasıtasıyla yeni bir ilişki ağına dahil olması dolayısıyla uluslararası bir girişimde bulunup bulunmadığı

Uluslararası Girişimcilik Yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Bir ülkenin üst düzey yöneticileri ile kurulan iletişim ve iyi ilişkiler neticesinde yurt dışı ticari faaliyet yapabilme olanağına sahip olunup olunmadığı✓ Kazanç elde etmek amacıyla yurt dışında ticaret yapmak ve yeni kazançlar sağlamak amacıyla elde edilen kazançlarla yeniden yurt dışı ticari faaliyette bulunulup bulunulmadığı✓ Çeşitli (birbirinden farklı) ülkelerden alınan ürünlerin başka ülkelere satılıp satılmadığı✓ Ülkelerde yurt dışı ticaretin yapılması amacıyla serbest bölgelerin kurulup kurulmadığı
Dış Ticaret Girişimciliği Yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none">✓ Yurt dışında ticareti yapılan ürün ya da ürünlerden elde edilen parasal karşılıkların yurt içinde katma değer üretecek şekilde üretimde kullanılıp kullanılmadığı

Araştırmayı yürüten hem 4 araştırmacıya ait değerlendirme ve eşleştirmeler hem de 2 lisansüstü öğrencisi ve 2 akademisyene ait değerlendirme ve eşleştirmeler birlikte değerlendirilerek Taş ve diğerlerinin (2017: 152) ele aldığı biçimde 'Hepsinin ortak olarak işaretlediği alanlar, ilgili boyuta vurgu yapıldığına ilişkin bulgular olarak alıntılanmıştır.'

Çalışmanın Amaçlanan Katkısı

Eserin uluslararasılaşma yaklaşımları bağlamında incelenmesinin nedeni, yeni bir uluslararasılaşma yaklaşımı olarak ileri sürülen (Ersoy, 2018) dış ticaret girişimciliğinin yeni bir uluslararasılaşma yaklaşımı olmadığını, aksine ulus devletlerin varlığından önce, imparatorluklar döneminde yapılan uluslararası ticaret faaliyetlerinde de kendini gösterdiğini ortaya koymaktır. Bu nedenle çalışma uluslararasılaşma yaklaşımlarının tarihsel kaynağına ışık tutma açısından oldukça önem arz etmektedir. Ayrıca yukarıda ifade edildiği gibi ulus devletlerin varlığından önce, imparatorluklar döneminde yapılan uluslararası ticaret faaliyetlerinden temel argümanlarını ortaya koymak, bu argümanlardan yola çıkarak uluslararasılaşma yaklaşımlarına ulaşmak ve yeni bir yaklaşım olan DTG Yaklaşımı'nın tarihsel kaynağını sunmak açısından da önem arz etmektedir. Çalışmanın gelecekte yapılacak olan uluslararasılaşma konulu çalışmalara kaynak olabilmesi ve oldukça

sınırlı kaynağa sahip olan dış ticaret girişimciliği literatürüne katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıklar

Araştırmanın amacı ve kapsamı temelinde incelemek amacıyla niçin Marco Polo: Dünyanın Hikâye Edilişi, Harikalar Kitabı'nın seçildiği ve söz konusu eserin niçin uluslararasılaşma yaklaşımları çerçevesinde incelendiği şu şekilde açıklanabilir:

Bu çalışmanın amacı, teorik geçmişi 1970'li yıllardan itibaren şekillenmeye başlayan uluslararasılaşma yaklaşımlarının ve bu yaklaşımlar bağlamında ortaya çıkan modellerin tanımlanmasından çok önce pratik ticari karşılıklarının olup olmadığının ifade edilmesidir. Bu itibarla bu çalışma kapsamında, küresel ticarete ilişkin tarihi kanıtlar bulma yolunda, erken kapitalizm bir başka ifade ile geç orta çağ döneminin seçilmesi uygun görülmüştür. Bu çalışmada uluslararasılaşma yaklaşımlarının geç orta çağ dönemi için retrospektif bir bakış açısıyla izinin sürülmesi amaçlanmıştır.

Kapitalist süreçlerin başladığı coğrafya olan Batı Avrupa, özellikle de bugünkü İtalya ve İtalya'nın Adriyatik komşuları olan geç orta çağ dönemi İtalyan şehir devletleridir. Geç orta çağ dönemi İtalyan şehir devletleri içerisinde Venedik'in ayrı bir yeri vardır. Orta çağ ortalarından itibaren güçlü bir deniz filosu kuran Venedik, zamanla Akdeniz ticaretini ele geçirerek zengin bir ülke haline geldi. Elbette Akdeniz ticareti ile kasit Akdeniz'e kıyısı olan az sayıdaki ülke arasındaki deniz ticareti değildir. Çinden başlayıp Doğu Akdeniz'de son bulan tarihi İpek Yolu güzergâhı ile taşınan mallar, Venedik gemileri ile önce İtalya yarımadasına oradan da karayolu ile Kuzey Avrupa'ya taşınıyordu ve bu ticaret büyük oranda Venediklilerin elindeydi.

Erken uzak mesafeli ticaretin en uzun ve yoğun örneklerinden biri olan İpek Yolu ticareti, Avrupa ve tüm Asya kıtasını gerek ticari gerek kültürel olarak birbirine bağlayarak uluslararasılaşmanın ilk örneklerini de beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda denilebilir ki, geç orta çağ döneminde uluslararasılaşma Venedikli tacirler eliyle mümkün olmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda geç orta çağ döneminde uluslararasılaşmanın izini sürmek, geç orta çağ dönemi Venedikli tacirin uzak mesafeli ticari faaliyetlerinin izini sürmekle eş değerdir.

Bu amaçla, geç orta çağ döneminde İpek Yolu ticaretini gözlemleyerek, uluslararasılaşmanın bu erken aşamasını deneyimlemiş bir seyyah tacirin anılarının araştırma sorunsalına ışık tutacağı düşünülmektedir. Tam da bu nedenle, Marco Polo'nun İpek Yolu seyahati boyunca gözlem, deneyim ve anılarının derlenerek kaleme alındığı bir eser olan 'Harikalar Kitabı' bu araştırma için biçilmiş kaftandır. Eser hem yukarıda bahsedildiği gibi bir Venedikli seyyah tacirin anılarını ihtiva ediyor oluşu, hem de söz konusu anıların doğruluğunun kronolojik, coğrafi ve sosyo-kültürel anlamda,

yapılan pek çok bilimsel araştırma ile sınanmak suretiyle teyit edilmiş olması neticesinde eserin bu çalışma için uygun veri setini oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada hem uluslararasılaşma yaklaşımlarının izlerinin sürüldüğü eserden⁵ hem de uluslararasılaşma yaklaşımlarından kaynaklanan birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu sınırlılıklara aşağıda değinilmektedir.

Eserden Kaynaklanan Sınırlılıklar

- ✓ Eser, kendisini bir tür Hristiyanlık elçisi olarak gören ve bir şekilde Hristiyanlığın üstünlüğünü kanıtlamaya çalışan bir kişinin gözlemlerini içerdiğinden birçok noktada şahit olunan ticaretin ayrıntılarından çok, gezilen yerlerdeki sosyal ve dini yaşantının detaylarına yer verilmiştir. Ayrıca Venedikli tacirlerin ilgisini çekmek amacıyla yazılan bu eserde doğrudan bu tacirlerin getirmiş yahut satın almış olduğu ürünlerin detaylarına ve nerede yetiştirildiklerine yer verilmiştir. Bundan dolayı şahit olunan ticaretle ilgili kesin yargılara ulaşamamaktadır.
- ✓ Eser, Hristiyan dünyası ile Doğu arasındaki ticaretin kapsamını ifade etmekten ziyade, batıların Doğu'daki yaşam tarzı ve üretim hakkında bilgilendirme amacı taşıdığından Doğu'da üretilen ya da yetiştirilen ürünlerin detaylarına yer verilmiş fakat şahit olunan ticarete ilişkin kesin yargılara ulaşamamıştır.
- ✓ Eser döneme (13. yy) ve bu dönemdeki batı perspektifinden zengin doğu dünyasına ışık tutmaktadır. Bununla birlikte gerçekliği kronolojik olarak kesin kanıtlarla doğrulanmış olan bu seyahatname, aynı dönem için bu ölçüde doğrulanmış başka seyahatnamelere ulaşamadığından bahsi geçen eserdeki ifadelerle ilişkin karşılaştırma yapmak mümkün değildir. Ayrıca eserden, 13. yüzyılda uluslararasılaşma yaklaşımlara dair kesin kanıtlar ve ifadeler çıkarmak oldukça güçtür. Dolayısıyla uluslararasılaşma yaklaşımlarına, eserlerden çıkarılan vurgulardan derlenen imalar yoluyla ulaşılabilir.

Uluslararasılaşma Yaklaşımlardan Kaynaklanan Sınırlılıklar

- ✓ Uppsala Yaklaşımı açısından ele alındığında eserin kapsadığı döneme ilişkin deneyimsel bir öğrenme süreci ile satış birimlerinden, acente ve şubelerden bu günkü anlamda bahsedilememektedir. Bu nedenle eserde Uppsala Yaklaşımı'nın izini sürmek mümkün olmamıştır.

⁵ Eserin bütünü ele alındığında "yöre" kavramının bu eser açısından farklı idari ve siyasi yapıları ifade ettiğinden bu çalışma bağlamında "ülke" olarak değerlendirilmektedir.

- ✓ Yenilik Yaklaşımı açısından değerlendirildiğinde ise eserde yerel satıştan, ihracat denemelerinden ve deneyimli ihracata geçiş süreçleri ve tecrübelerinden bahsedilmediğinden bu yaklaşımın izinin sürülmesi mümkün olmayan bir durumu ortaya çıkarmıştır.
- ✓ Eserde ele alınan döneme ait bilgiler göz önünde bulundurulduğunda insanların henüz dünyayı tanımayışı, zengin Avrupalıların dünyanın diğer tarafındaki zenginliklerin farkında olmaması, tüm ticari alt yapı ve bölgelerin keşfedilmemiş olması ve dolayısıyla insanların ihtiyaçlarının tam anlamıyla bilinmiyor olması, bunun yanında iletişim ve teknolojinin ilkel olması nedeniyle de kuruluşlarından itibaren kısa süre içerisinde uluslararasılaşan KDİ Yaklaşımı'nın izinin sürülmesini neredeyse imkansız kılmaktadır.
- ✓ Eserde, tacirlerin uluslararası ya da yerel pazarda aynı anda faaliyet gösterdiğine dair bir argüman bulunmamaktadır. Bu nedenle elde edilen kazancın ne kadarının uluslararası ne kadarının ise yerel satışlardan sağlandığının bilinmemesi uluslararası girişimcilik açısından bir kısıt olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bulgular ve Yorum

Eserde, uluslararasılaşma yaklaşımlarına ilişkin izler, daha önce bahsedilen kısıtlar dışında kalan Ağ Yaklaşımı, UAG Yaklaşımı ve DTG Yaklaşımı çerçevesinde ayrı ayrı başlıklar halinde sunulmuştur.

Ağ Yaklaşımı

Eserde, çalışmanın yöntem kısmında, Ağ Yaklaşımı'na yönelik tespit edilen göstergeler ile ilgili önemli vurgulara rastlanmıştır. Poloların, Altınorda Devleti elçisi ile karşılaşmaları, daha sonra Moğol elçisi ve Kubilay Han ile bir araya gelmesi ile başlayan ticaret yolculuğunda Ağ Yaklaşımı'nın göstergeleri açıkça mevcuttur. Elçilik görevleri nedeniyle buldukları bölgelerde yaptıkları ticari faaliyetler ve bu bölgelerde şahit oldukları olaylarda Ağ Yaklaşımı'na yönelik vurgulara rastlanmıştır.

Eserde, Ağ Yaklaşımı'nın varlığına işaret eden ifadeler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 2. Eserde Ağ Yaklaşımı'nın Varlığına İşaret Eden Vurgular

Vurgu	İma
Konstantinopolis'ten yanlarında getirdikleri tüm mücevherleri ona (Berke Kağan) verdiler. Berke bunları seve seve kabul etti ve kardeşleri pek sevdi. Hakiki bir kibar senyör olarak,	Yörenin hanı ile iletişim kurmuş olmaları ve bu iletişim sayesinde onun egemenlik alanında

<p>karşılığında onlara iki misli fazla mücevher verdirdi; bu mücevherleri satsınlar diye çeşitli yerlere gönderdi. Orada çok kârlı satışlar yaptılar.⁴⁶</p>	<p>ticaret yapabilme imkânı elde etmeleri bir tür sosyal ağ sürecini ima etmektedir.</p>
<p>Bu elçi orada iki Latin bulunduğunu öğrendi ve artık Tatar dilini ustalıkla konuşan Beyefendi Nicolo ve Beyefendi Mafeo'yu gördüğünde şaşkına döndü ve sevindi. Çünkü bu topraklarda hiç Latin görmemişti. Onlarla konuştuktan ve onların iyi insanlar olduklarını anladıktan sonra iki kardeşe şöyle söyledi "Efendiler, bana inanmak isterseniz büyük kâr ve şeref elde edersiniz."⁴⁷</p>	<p>Elçinin tacir olan Pololara büyük kâr sağlayacaklarını söyleyerek davet etmesi bir sosyal ağ oluştuğunu işaret etmektedir.</p>
<p>Onlara kraliyet mührü vurulmuş iki altın tablet verdi, üzerine özgür oldukları ve onun tüm topraklarında güvenlik içinde oldukları yazılmıştı. Gidebilecekleri her yerde onların ve yanlarındakilerin tüm ihtiyaçlarının karşılanması ve güvenlik içinde geçebilmeleri için yanlarına muhafız verilmek zorundaydı. Onları sayısız özel görevle ve Havari için ve Fransa Kralı için ve İspanya Kralı için ve diğer Hristiyan krallar için elçilikle görevlendirdi. Sonra on dört gemi hazırlattı; her biri dört yelkenliydi ve on iki yelken altında defalarca denize açılmışlardı... Bu gemilerde en azından 250-260 gemici vardı... Büyük Kağan adamları aracılığıyla onlara çok sayıda yakut ve çok güzel ve değerli başka mücevherler verdi. Ayrıca iki yıllık masraflarını da karşıladı. ⁶²</p>	<p>Kubilay Han'ın Pololara birçok ticaret malı, vekaletname ve imtiyaz belgesi vererek onları elçilikle görevlendirmesi oluşan bir sosyal ağın ticari bir avantaja dönüştüğünü göstermektedir.</p>
<p>Ve şunu iyi bilin ki yola çıkmadan önce Kikatu (Argun'un annesi) Büyük Kağan'ın üç habercisine (Pololar) buyruklarından oluşan on dört altın tablet verdi...Ve açıklayıcı yazılarında, Tanrının gücünün sonsuz olduğu, Büyük Kağan'ın adının sonsuza dek onurlandırılması ve kendisine saygı gösterilmesi gerektiği ve kim ki buna itaat etmezse ölüm cezasına çarptırılacağı ve tüm mallarına el konulacağı ve bu üç habercinin onun tüm topraklarında sanki oymuş gibi onurlandırılacakları ve hizmet görecekları ve tüm tehlikeli geçiş için atların ve tüm masrafların ve tüm muhafızların onlara ve yanındakilere tam olarak verileceği belirtilmişti.</p>	<p>İmtiyaz sağlayan belgelerin bir başka yönetici tarafından da verilmesi ve yolculuk esnasında bu yeni imtiyaz sayesinde ticaret yapılabilmesi ilişki ağının geliştiğini ima etmektedir.</p>

Kuşkusuz böyle davranıldı. 64	
<p>Bu vilayette (Bedahşan) balasci denen (pembe yakut) değerli ve çok güzel taşlar üretilir... ve yine bilin ki bu vilayetin kralı onları kendisi için kazdırır; kraldan başka hiç kimse ister yerli olsun ister yabancı bu dağa gidip kendisi için balasci arayamaz, anında ölümle cezalandırılır. Ve yine size diyorum ki bu taşların bir teki bile bu krallık dışına çıkarılırsa bunu yapanın kellesine ve tüm mal varlığına mâl olur, çünkü kral bu taşların hepsini toplar. Bu taşların en değerlilerini kendisi için saklar adamları aracılığıyla başka krallara ve prenslere be büyük efendilere kimi zaman haraç olarak kimi zaman da dostluk gereği yollar. Eğer hoşuna giderse altın ve gümüş karşılığında tacirlere satar, ancak o zaman bunlar yabancı ülkelere götürülebilir. 111</p>	<p>Normal şartlarda ülke dışına çıkmasına izin verilmeyen bu madenlerin ancak Kral tarafından sağlanan bir imtiyazla ülke dışına çıkarılabiliyor ve ticaretinin yapılabiliyor olması uluslararası ticaretin bir ilişki ağı sayesinde mümkün olduğunu vurgulamaktadır.</p>

Bir iş ağındaki aktörler arasındaki ilişki ağı şeklinde ifade edilen Ağ Yaklaşımı bağlamında eser içerisindeki bu aktörler; kimi zaman bir elçi, kimi zaman bir hükümdar, kimi zaman da bir tacir olarak görülmektedir. Kitaptaki aktörlerin ilkinin Pololar olduğu düşünüldüğünde Marco Polo'nun elçilik görevleri esnasında gerçekleştirdiği ticari faaliyetleri, bir ilişki ağı ile elde ettiği ayrıcalıklar sayesinde meydana gelmektedir. Bu ilişki ağının diğer aktörleri de elçilerine kendi topraklarında ve yabancı topraklarda ayrıcalıklar sağlayan, altın tabletleri dağıtan Kubilay Han, topraklarında Pololar'a ticaret ve güvenlik sağlayan Kikatu'dur. Diğer bir aktör Bedahşan vilayetinin kralı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kral, ülkesi dışına çıkarmanın yasak olduğu yakutları yalnızca ilişki ağı içerisinde bulunan tacirlere satmaktadır.

Uluslararası Girişimcilik Yaklaşımı

Eserde uluslararasılaşma yaklaşımlarından bir diğeri olan UAG Yaklaşımı'na yönelik göstergeler ile ilgili pek çok vurguya rastlanmıştır. Bu vurgularda tacirlerin gemiler yahut kervanlarla bazı bölgelere gidip hem yanlarındaki eşyaları sattıkları hem de gidilen bölgelerde üretilen mamulleri satın alıp başka yerlerde sattıkları göze çarpmaktadır. Bir Avrupalı olarak dönemin şartlarında hiç bilmediği bir coğrafyaya yolculuğa çıkan Marco Polo, karşılaştığı zenginlikleri hayranlık içerisinde 'harikalar' ifadesi ile dile getirmiştir. Katma değer yaratma süreçlerinin farklı ülkelerde gerçekleşmesi, kazanç sağlamak üzere yola çıkan tacirlerin, kazançlarını arttırmak adına

farklı ülkelerde ticaret yapması gibi vurgularda UAG Yaklaşımı'na yönelik göstergeler göze çarpmaktadır.

Eserde UAG Yaklaşımı'nın varlığına işaret eden ifadeler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Eserde UAG Yaklaşımı'nın Varlığına İşaret Eden Vurgular

Vurgu	İma
Tanrı'nın yardımıyla tekneleri ve mallarıyla Konstantinopolis'e vardılar. Bu şehirde başarıyla bir süre kaldıktan sonra birbirlerine danıştılar ve kazançlarını ve kârlarını arttırmak için mallarını da yanlarına alarak Büyük Denize (Karadeniz) gitmeye karar verdiler. Çok değerli ve güzel mücevherler satın aldılar, onları Konstantinopolis'ten bir kadırgaya yüklediler ve Büyük Denize dalarak Soldanya'ya (Kırım; Suğdak) doğru yol aldılar. 45	Kazanç sağlamak üzere yurt dışında ticaret yapmaları ve kazançları ile yeni kazançlar elde etmek için uluslararası girişim yapıyor olmaları uluslararası girişimci olduklarını ima etmektedir.
Sözü geçen bölgenin (Küçük Ermenistan olarak bilinen günümüz Adana civarındaki bölge) deniz kenarında bir şehri vardır ki adı Lias'tır. Güzel ve büyük, ticaretin faal olduğu bir şehirdir. Çünkü bilin ki Fırat'ın tüm baharat ve kumaşları ve tüm diğer şeyler bu şehre taşınır. Pamuk çok boldur. Ve Venedik, Pisa ve Ceneviz tacirleri buraya gelip alım-satım yaparlar ve depolarını burada tutarlar. 67	Tacirlerin gelip burada alım satım yapıyor olması uluslararası girişimci olduklarını ima etmektedir.
Tebriz öyle talihli bir yerdedir ki Bağdat'ın Hindistan'ın, Musul'un, Hürmüz'ün ve birçok yerin malları buraya getirilir. Ve çoğu zaman çok sayıda Latin tacir, özellikle Cenevizliler yabancı ülkelerden gelen bu zahire maddelerini satın almak için buraya gelirler. 78	Tacirlerin yabancı bir ülkeden satın aldıkları ürünleri başka yabancı ülkelerde satmaları ulusötesi bir girişimcilik faaliyetine işaret etmektedir.
Hürmüz denen bir şehir vardır, bu şehrin çok iyi bir limanı vardır. Tacirler bu limana kadırgalarıyla Hindistan'dan gelirler, her çeşit baharat, değerli taşlar, inciler ve ipekli sırmalı kumaşlar ve rengârenk başka kumaşlar, fildişleri ve sayısız başka mal getirirler. Ve bu şehirde bu malları başka insanlara satarlar, onlarda tüm dünyaya götürüp başka insanlara satarlar. Aslında burası çok büyük ve çok çeşitli	Bahsi geçen dönem için bir nevi serbest bölge olarak faaliyet gösteren bir kentin varlığı ve bu şehirde farklı ulusların tacirlerinin serbestçe ticaret yapıyor olmaları uluslararası girişimcilik faaliyetini ima

ticaretin yapıldığı bir şehirdir. 96	etmektedir.
Burası büyük ve verimli bir şehirdir (Sapurgan), her türlü ağaç dikilmiştir. Birçok ağaç bu ülkeden gelmektedir. Ve size diyorum ki dünyanın en iyi kavunları burada çok büyük miktarda yetişir... Ve bunun ticaretini yaparlar ve bu şekilde kurutulmuş olarak komşu ilkelere büyük miktarda satarlar ve halk bunu yiyecek olarak seve seve satın alır, çünkü bunlar bal gibi tatlıdır. 107	Burada yetiştirilen ağaçların ve meyvelerin başka ülkelere satılması uluslararası girişimcilik faaliyetinin varlığına işaret etmektedir.
Ayrıca alacalı donuk akik ve benzeri akikler taşıyan sayısız geniş nehir vardır. Bu değerli taşları tacirler satmak için Cathay'a götürürler ve çok kar elde ederler. Çünkü bol miktarda ve gayet iyi taşları vardır. 124	Bulunan bir madenin farklı bir bölgeye götürülmesi ve orada satılması, bahsi geçen dönemde ulusal sınırların net olmamasından dolayı uluslararası ticaret kapsamında değerlendirilerek uluslararası girişimcilik faaliyetine işaret etmektedir.
Ve tüm dağlarda (Succiu vilayetindeki dağlar) en nefis raventlerden bol bol bulunur, tacirler bunu satın alır ve dünyanın başka taraflarına götürürler. 135	Tacirlerin ravent denilen bitkiyi satın alıp başka ülkelere satmaya götürmesi uluslararası girişimciliğe işaret etmektedir.
Bu Calacian şehrinde camelot denen devetüyü kumaştan çok imal edilir, dünyanın en güzel ve en iyi camelotları buradadır. Beyaz yünden hem iyi hem de güzel beyaz camelotu çok miktarda imal ederler. Bunların çoğu başka bölgelere satış için yollanır, özellikle de Cathay'a ve dünyanın ortasındaki başka yörelere yollanır. 158	Camelot denen kumaşın satış için başka ülkelere götürülmesi uluslararası girişimciliğe işaret etmektedir.
Tacirler ve işleri için buraya gelen (Hanbalık şehri) diğer insanlar bu mahallelerde kalırlar ve çok sayıda insan gelir. Bey'in sarayı nedeniyle gelenler - ve nerede sarayını kurarsa oraya her taraftan çeşitli nedenlerle insanlar gelir - olduğu gibi şehri mükemmel bir pazar olarak	Farklı uluslardan tacirlerin buraya gelmesi ve kalması yoğun bir uluslararası girişimcilik faaliyetinin varlığına işaret etmektedir.

<p>görenler de gelir. Her türden insana bir kervansaray ayrılmıştır, tıpkı Lombardiyalılar için bir, Germenler için bir ve Fransızlar için bir kervan saray gibi. 210</p>	
<p>Daha önce size sözünü ettiğim porselen paraları da var. Yalnız bu porselenler burada bulunmuyor. Tacirler Hindistan'dan getiriyorlar. 251</p>	<p>Tacirlerin Hindistan'dan getirdikleri malın ticaretini yapıyor olmaları uluslararası girişimciliğe işaret etmektedir.</p>
<p>Altın para kullanıyorlar ve onu da ağırlığıyla ölçüyorlar. Bozuk para olarak burada da porselen kullanılıyor. Kesin bilgi diye söyleyeyim ki beş ons gümüşe bir ons altın, beş gümüş saggioya bir altın saggio veriyorlar. Bu bol miktarda altınları olmasından ileri geliyor. Hâlbuki buradan (Çardan yöresi) beş aylık yola gitmedikçe bir gümüş yatağına varılmaz. Bu nedenle tacirler yanlarına pek çok gümüş alıp buralılarla alışverişe geliyor, beş tane hatta bazen daha az gümüş saggio verip bir tane saf altın saggio alıyorlar. Tacirler bundan büyük kâr ediyor. 254, 262</p>	<p>Ticarete konu olan malın altın ve gümüş olması ayrıca bu malların sınırötesi ticaretinin yapılması uluslararası girişimciliğin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.</p>
<p>Çok pamuk yetişir ve önemli bir pamuk ticareti yaparlar. Hint sümbülü, zerdeçal, zencefil, şeker, biber ve daha çok baharat çeşidi bol bulunur. Hadım ve köle bol olup Hintliler buraya gelip bunlardan satın alırlar. Bol olmaları şundan ötürüdür ki buralılar esir ettikleri erkekleri hemen hadım edip arkasından satışa çıkarıyorlar. Tacirler burada pek çok hadım ve cariye satın alıp başka yörelerde satmak üzere götürüyorlar. 264</p>	<p>Uluslararası baharat ticaretinin yanında ilgili dönemde ticari bir meta olarak değerlendirilen köle ticaretinin de yapılıyor olması uluslararası girişimciliğin varlığına işaret etmektedir.</p>
<p>Bu ırmaktan ötürü kentin birçok gemisi vardır ve bunlar birçok şey, birçok ticaret malı taşırlar; Büyük Kağan'ın da bu mallardan aldığı vergi ve edindiği vergi yüksektir... Hristiyanların tüm ırmakları ve tüm denizleri üzerindeki gemilerinden daha çoktur. Böyle söylüyorum çünkü bir gün Sincu kentindeyken bu ırmağın üzerinde aynı anda on beş bin geminin yüzmekte olduğunu gördüm... Yukarıda sözünü ettiğim gemiler bu Sincu kentine mal getirip oradan mal götürürler. Taşıdıkları maddelerin birincisi, tacirlerin buraya</p>	<p>Akarsu aracılığıyla farklı bölgeler arasında yapılan ticaret aynı zamanda uluslararası taşımacılık faaliyetine de vurgu yaparak uluslararası girişimciliği ima etmektedir.</p>

<p>getirdikleri tuzdur. Adamlar tuzu hem ırmak üzerindeki tüm bölgelere hem ana ırmaktan çıkıp onun kolları üzerinde seyrederek içerilere götürürler, böylece bu akarsuların kapsadığı bölgelere tuz vermiş olurlar. İşte bunun için tuz tüm kıyılardan bu Sincu kentine getirilmekte orada gemiler tuzu yüklenerek yukarıda sözü edilen topraklara götürmektedir. Bu gemiler aynı zamanda demir de taşırlar ama ırmağı yukarıdan aşağı inerken kente odun, taş kömürü, kenevir ve daha birçok mal sallarla taşınır. 287</p>	
<p>Hindistan'dan ve başka yerlerden gelen tacirler, mallarını bu meydanlardaki evlere istifliyorlar; mallar pazara oralardan taşıyor. 294</p>	<p>Yabancı tacirlerin malları depoladıkları evler bir tür antrepo olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda söz konusu depolama faaliyeti uluslararası girişimcilğe işaret etmektedir.</p>
<p>Burası çok iyi bir liman; buraya, Hindistan'dan ve başka bölgelerden çok büyük gemiler ve pek değerli ticaret malları geliyor, bu da kentin değerini arttırıyor. 301, 306</p>	<p>Denizyolu aracılığıyla farklı ülkelerden çok çeşitli ticaret malının satılmak üzere bahsi geçen limana getirilmesi uluslararası girişimcilik faaliyetini vurgulamaktadır.</p>
<p>Ahali ticaret yapıyor ve zanaatla uğraşiyor. Çok ipekleri var. Buraya bol bol zencefil ve galanga da geliyor. Bükümlü pamuk ipliğinden o kadar çok kumaş dokuyorlar ki tüm Mancı eyaletine yeter. 310</p>	<p>Hindistan'da yetişen bol miktarda baharatın (bu husus eserin "Hindistan Kitabı" bölümünde defalarca tekrarlanmaktadır.) bahsi geçen bölgeye getirilip satılması uluslararası ticaret faaliyetine vurgu yapmaktadır.</p>
<p>Kentte çok bol şeker üretiliyor, o kadar bol ki kimse hesabını yapamaz inci ve başka değerli taş ticareti de geniş çapta. Nedeni, birçok Hindistan gemisinin Hindistan Adalarına gidip</p>	<p>Kıymetli taşların satılmak üzere Hindistan'dan bahsi geçen bölge getirilmesi uluslararası girişimcilik faaliyetini</p>

<p>gelen pek çok tacir taşımasıdır. 311</p>	<p>vurgulamaktadır.</p>
<p>Hindistan'ın birçok pahalı mal ve değeri yüksek taşlar ve iyi cins iri inciler getiren tüm gemilerin yanaştığı liman burasıdır. Aynı zamanda, Mancı tacirlerinin ya da en azından bölge tacirlerinin denize açıldıkları limandır. Öyle ki bu limandaki mal ve taş gidiş gelişinin bolluğu insanı şaşırtır. Tüm Mancı eyaletine mal bu limandan girer. Şöyle söyleyeyim, Hristiyan topraklarına götürülecek biberle yüklü olarak İskenderiye'ye ya da başka bir yere kalkan bir tane gemiye karşılık bu Sayton Limanından yüzden fazla gemi yanaşır. Bu kentte toplanan tacir sayısına, ticaret malı miktarına inanmak neredeyse olanaksızdır, çünkü burası dünyanın en çok mal gelen iki limanından birisidir. Büyük Kağan bu limandan ve bu kentten çok yüksek vergi toplar. Çünkü Hindistan'dan gelen tüm gemiler; incisi, mücevheri, her türlü mal üzerinden yüzde on yani onda bir vergi öderler. Gemiler kira yani navlun olarak küçük mallardan yüzde otuz, biberden ve büyük parça mallardan da yüzde kırk vergi alır. Öyle ki navlunla Büyük Kağanın vergisi arasında sıkışıp kalan getirdiklerinin yarısını vermiş olurlar. Fakat yine de kendilerine bırakılmış yarıdan edindikleri kâr o kadar yüksektir ki her saat ne zaman yani mallarla döneceklerinden başka bir şey düşünmezler. 315</p>	<p>Uluslararası ticaret üzerinden alınan vergilerin ve navlun ödemelerinin yüksek oluşu bahsi geçen limanda bir uluslararası girişimcilik faaliyetine vurgu yapmaktadır.</p>
<p>Bu denizde bulunan inciler tüm dünyaya yayılıyor; dediğim gibi bu ülkenin kralı bu işten bol vergi alıyor, büyük hazineler dolduruyor. 349-351</p>	<p>Bölgede çıkarılan incilerin başka ülkelere satılıyor olması uluslararası girişimcilik faaliyetine işaret etmektedir.</p>
<p>Ancak sanmayınız ki tüm dünya da sadece bu ülkede elmas vardır. Hayır, bol ve iyi elmas doludur dünyada. Hele bizim Hristiyan topraklarına en iyisinin geldiğini hiç sanmayın. Onlar Büyük Kağan'a bu çeşitli yörelerin, krallıkların hükümdarlarına, beylerine gider. Dünyanın büyük hazineleri onlarda olduğundan en pahalı taşı onlar alır. 363</p>	<p>Farklı bölgelerden kıymetli taşların satılmak üzere bahsi geçen bölgeye getirilmesi uluslararası girişimcilik faaliyetini ima etmektedir.</p>
<p>İşte bu Braaman tacirler, Maabar Krallığı'na</p>	<p>Tacirlerin farklı bir</p>

<p>gidip orada buldukları iyi incilerin tümünü satın alarak krallarına getiriyor, gerçek fiyatı neyse onu da söylüyorlarmış. Kral hemen, o fiyatın iki katını ödetiyormuş. Hiçbir zaman daha azı geçmemiş ellerine; bu nedenle de hep çok iyisinden, irilerinden ve bol mal getirmişler. 367</p>	<p>ülkelerden satın aldıkları incileri bahsi geçen ülkeye satıyor olmaları uluslararası girişimcilik faaliyetini vurgulamaktadır.</p>
<p>Batıdan yani Hürmüz'den, Aden'den, Kişn'den ya da Arabistan'ın herhangi bir yerinden büyük miktarlarda mal ve beygir yüklü olarak gelen her gemi, bu kente (Kayl kenti) yanaşır. Tacirlerin buraya gelmelerinin nedeni, konumunun iyiliği ve ticaret etmek için uygun bir piyasası bulunması. Her yönden tacir gelip mal at ve başka şeyler alırlar. Buranın kralının hazineleri pek zengin olup kendisi de üzerinde birçok değerli mücevher taşır. Debdebeli yaşar, ülkesini barış ve adalet içinde tutar. Başka yörelerden gelen tacirleri sever, onları destekleyip çok dürüstçe korumuş. Bu sayede tacirler kendilerini koruyan o dürüst kraldan ötürü oraya seve seve gidiyorlar. Elbette gelir ve kârlarının yüksek olduğu da bir gerçek. 375</p>	<p>Bahsi geçen bölgede uluslararası ticarete konu olan mallar için tacirleri bölgeye çeken gelişmiş bir piyasanın bulunması uluslararası girişimcilik faaliyetini göstermektedir.</p>
<p>Gemilerle bu ülkeye (Koylum Krallığı) Mancı'den, Arabistan'dan ve Akdeniz'in doğusundan tacirler geliyor, getirdikleri mallarla ve yine gemilere yükleyip kendi ülkelerine götördükleriyle büyük kazanç sağlıyorlar. 377</p>	<p>Farklı ülkeler arasında karşılıklı ticaretin varlığı uluslararası girişimciliği ima etmektedir.</p>
<p>Bu Melibar ülkesinden ve yakınlardaki Gucarat denilen bir ülkeden her yıl yüzden fazla gemi korsanlığa çıkar. Öteki gemilere el koyarlar, bura denizlerinde sefer eden tacirlerin her şeyini çalarlar, çünkü bunlar azıllı deniz haydutudur. Şunu da söyleyeyim ki karılarını, çocuklarını da yanlarına alır; bütün yaz tacirlere, deniz yolcularına büyük zararlar verdirerek korsanlık ederler. Bu uğursuz haydutların gemilerinin çoğu oraya buraya dağılıp geçen ticaret gemilerini beklerler ve yakalarlar... Fakat bu uğursuz korsanların yordamını yakından tanıyan ve kaçamayacağını iyi bilen tacirler, kalabalıkla ve</p>	<p>Korsanlık tehdidine rağmen yabancı tacirlerin bunu bilerek ve önlem alma yoluyla ticaret yapmaya çalışmalarını uluslararası girişimciliğe işaret etmektedir.</p>

<p>çok iyi silahlanmış olarak sefer ederler ve onlarla karşılaştıklarında korkmadan, yüreklice kendilerini savunur ve çoğu zaman onlara büyük kayıp veririrler. 380</p>	
<p>Bu ülkede pek bol biber ve zencefil yetişiyor. Epeyce tarçın ve başka baharat da var. İlaç yapılan bir bitki olan turbit de ve Hindistan cevizi de bulunuyor. Epeyce de bokran dokunuyor, en incesinde, dünyada olabilecek en güzelinden. Tacirler gemilerle buraya doğudan gelen bakır taşır; Mancı gemileri de bu bakırı safra olarak kullanırlar. Ayrıca altın işlemeli kumaş, ipek kumaş, sandal bezi, altın, gümüş, karanfil, nard ve Melibar'da bulunmayan başka çeşit baharat getirirler ve bunları bu yörede yetişen mallarla değiştirirler. Gemiler tek yerden değil, çeşitli yörelerden, yani büyük Mancı eyaletinin çeşitli limanlarından gelir; tacirler malları çeşitli yönere götürürler. 381</p>	<p>Farklı bölgelerden gelen malların bahsi geçen yerde ticarete konu olması ilgili tacirlere ilişkin olarak uluslararası girişimciliği ima etmektedir.</p>
<p>Ticaret pek canlı, epeyce gemi, o gemilerle epeyce tacir geliyor; çünkü çeşitli biçimlerde işlenmiş deri, kösele alıyorlar; iyisinden güzelinden. Epeyce iyi cins bokran alıyorlar, pamuk da. Gemiyle gelen tacir; yanında altın, gümüş, bakır ve ülkeye gerekli birçok mal da getiriyorlar ve bu ülkenin mallarının arasında hangisinden kâr edeceğine akli keserse alıp götürüyor. 383</p> <p>Birçok gemiyle tacirler gelip öncelikle altın gümüş bakır ve tuya getiriyorlar. Kendi ülkelerinden mal getirerek buradan mal götürüyorlar; büyük kâr edebileceklerine inandıkları çeşitleri. 384</p> <p>Gerçekten de burada ticaret zengin. Birçok yöreden tacirler geliyor, şu ya da bu yolla mallarını getirip satıyor, buradan da mal alıp götürüyorlar. 384</p> <p>Şunu da söyleyeyim ki bu adaya (Skotra Adası) pek çok gemi geliyor. Gemilerle birlikte birçok tacir, bol da ticaret malı geliyor. Mallarını satıp bu adada bulunan şeylerden alarak götürüyorlar. Bununla kâr ediyorlar. Aden'e gitmek isteyen tüm gemiler ve tacirler bu adaya</p>	<p>Farklı ülkelerden gelen tacirlerin bahsi geçen limanda mal alıp satmaları uluslararası girişimciliğe vurgu yapmaktadır.</p>

uğruyor. 389	
Hint'in tüm gemilerinin olanca mallarıyla geldiği, Hint'ten karabiber ve başka baharat getirdiği en iyi liman, bu Aden ülkesindedir. İskenderiye'ye götürmek üzere baharat almış olan tacirler, malı bu limanda büyük gemilerden küçük gemilere aktarıyor, bir ırmağın kaynağına doğru, havanın durumuna göre aşağı yukarı yedi gün sürecek kadar bir yolculuğa çıkıyorlar. O sürenin sonunda bir limana varılmış oluyor ve mallarını gemilerden indirip develere yüklüyorlar. 400	Tacirlerin ilgili malların uzak mesafeli nakliyesi ve ticaretini gerçekleştirmeleri uluslararası girişimciliği ima etmektedir.
Kentin (Şihr Kenti) çok iyi bir limanı var, böyle diyorum çünkü Hint'ten buraya pek çok gemi, o gemilerin yükleriyle pek çok tacir geliyor. Aynı şekilde buradan da oraya yüklü gemiler gidiyor. Tacirler buradan Hint ülkesine savaş atları ve orta karar, yani bodurla savaş atı arasında irilikte beygirler ihraç ediyorlar; bunlar çok değerli şeyler, epeyce pahalıya gidiyor, büyük kâr ediyorlar. 401	Farklı ülkelerden elde edilen ürünlerin karşılıklı olarak uluslararası ticarete konu olması uluslararası girişimciliğe vurgu yapmaktadır.
Dufar kenti deniz kıyısında bulunuyor ve büyük miktarlarda ticaret malının, pek çok tacirin gelip gittiği, birçok geminin girip çıktığı pekiyi bir limanı var. Bu limandan birçok yöreye pek çok iyi Arap savaş atı ihraç ediliyor. Bu at ihracatı, tüccara iyi kâr bırakıyor... Kente başka yerlerden iyi Arap savaş atları gelip, buradan gemiyle Hint'e sevk ediliyor. İyi kâr bırakan kazançlı bir iş. 403	Malların bahsi geçen ticaret merkezinde toplanıp başka ülkelere ihraç edilmesi uluslararası girişimciliğe vurgu yapmaktadır.
Değerli kürk çok olduğu ve bunların ticareti önemli yer tuttuğu, o ticaretten büyük kâr edildiği için, buranın (Kral Konçı'nın diyarı) insanları başka yörelerden tacirlerin gelebilmesi için bir çözüm bulmuşlar. Yolun her aşamasının bitiminde yere oturtulmuş tahta evlerden oluşan bir köycük kurmuşlardır; malını getiren de mal satın alan da oraya geliyor; dışarıdan iş için gelenlerde o köycüklerde rahatça kalabiliyor. Ayrıca bu köycüklerin her birinde mola dedikleri bir yer var, tüm yöre içinde haber götürüp getirenler o molada kalıyorlar. O postaların her birinde en az kırk tane iri,	Uluslararası ticaretin kolaylaştırılması için tacirlere özel sosyal alanların oluşturulması uluslararası girişimcilik faaliyetinin varlığına vurgu yapmaktadır.

eşekten biraz daha ufak bir köpek bulunuyor. Bunlar bizdeki öküzler gibi çekmeye alıştırmış, ulakları bir moladan öbürüne götürüyorlar. 426

UAG Yaklaşımı bir girişimcinin gelirlerinin büyük kısmını uluslararası satışlarından elde etmesini ifade etmektedir. Kazançlarını arttırmak için uluslararası satışlar gerçekleştirmesi girişimciyi uluslararası girişimci yapmaktadır. Eserden elde edilen vurgularda, bu tip girişimlerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca ticaret şehirlerinin, pazar yerlerinin yabancı tacirlerle doluyor olması göze çarpmaktadır. Bu yabancı tacirlerin uluslararası girişimci oldukları aşikârdır.

Tablodaki vurgular incelendiğinde eserde; uluslararası girişimciliğin temel motivasyon unsurlarından olan dış piyasalarda fırsatları keşfetme ve risk almaya ilişkin imalar izlenebilmektedir. Ayrıca eserde, bugünkü anlamıyla uluslararası sermaye hareketi olarak nitelendirilebilecek, altın ve gümüş gibi kıymetli madenler ile kıymetli taşların da uluslararası ticarete konu edilmiş olması, uluslararası girişimcilik faaliyetlerine ilişkin güçlü kanıtlar olarak değerlendirilebilir. Yine eserde, döneme ilişkin ticaret kazançlarının yalnızca mal bedelleri ile sınırlı olmayıp, uluslararası taşımacılığın da uluslararası girişimcilik faaliyetleri çerçevesinde önemi vurgulanmaktadır. Aynı zamanda eserde, uluslararası ticaret üzerinden alınan vergilerin ve navlun ödemelerinin yüksek oluşunun vurgulanması, uluslararası girişimcilik faaliyetlerinin yoğunluğuna yönelik bir gösterge olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte eserden çıkarılan imalar yoluyla uluslararası girişimciler olarak nitelendirilen tacirlerin kullanımına yönelik sosyal alanlar ile bugünkü anlamıyla serbest bölge ve antrepo olarak kabul edilebilecek mekânların varlığı da bahsi geçen dönem itibari ile uluslararası girişimcilik faaliyetlerine verilen önemin bir ifadesi olarak ele alınabilir.

Dış Ticaret Girişimciliği Yaklaşımı

Amaçları arasında yeni bir yaklaşım olarak ifade edilmekte olan DTG Yaklaşımı'nın, aslında yeni ortaya çıkan bir uluslararasılaşma yaklaşımı olmadığı ve geç orta çağ döneminde dahi kendini gösterdiğini kanıtlamak olan bu çalışma kapsamında incelenen eserde, DTG Yaklaşımı'nın göstergesine yönelik birçok vurguya rastlanmıştır. Binek hayvan yetiştirip ticaretini yapan tacirlerin ve katma değerli ürün üretip sınır ötesi ticari faaliyetlerden kazanç sağlayan tacirlerin, edindikleri kazançları değerlendirme tercihleri ile ilgili vurgular dikkat çekmektedir. Ayrıca bizzat yazarın kendisinin serüvenleri, başından sonuna incelendiğinde kazançlarını kendi ülkesinde değerlendirmek istemesi göze çarpmaktadır.

Eserde DTG Yaklaşımı'nın varlığına işaret eden ifadeler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Eserde DTG Yaklaşımı'nın Varlığına İşaret Eden Vurgular

Vurgu	İma
<p>Ve Beyefendi Nicolo, Beyefendi Mafeo ve Beyefendi Marco sizin de işittiğiniz süre boyunca Büyük Kağan'la kaldıktan sonra bir gün memleketlerine dönmek istediklerini kendi aralarında konuştular. Paha biçilemez mücevherler ve altın bakımından orada pek zenginleşmiş olsalar da memleketlerini görmek için yüreklerinde büyük bir arzu duyuyorlardı ve onurlandırılmış ve rağbet görmüş olmalarına rağmen başka bir şey hayal ettikleri yoktu... Beyefendi Nicolo bir gün Büyük Kağan'ın keyfinin yerinde olduğunu görerek üçü adına, evlerine gitmelerine izin vermesi için önünde diz çöküp yalvarma fırsatını yakaladı. Çok heyecanlanan Büyük Kağan şu cevabı verdi; "Yollarda can vermeyi niçin istiyorsunuz? Söyle bana, altına ihtiyacınız varsa evinizdekinden daha fazlasını veririm size. İsteyeceğiniz her şey için aynısını yaparım." ... 60</p>	<p>Tacirlerin yurtdışında elde ettikleri kazancı ülkelerine götürerek orada değerlendirme arzularını dış ticaret girişimciliğine vurgu yapmaktadır.</p>
<p>Bu üç haberci Kikatu'dan ayrıldıklarında yola koyuldular ve günlerce at koşturdular, aşağıda sözü edilecek bir çok bölgeyi ve ülkeyi incelediler. Sonunda Tanrı'nın lütfu sayesinde uzun zaman sonra ve büyük çabaların ardından Büyük Deniz'deki (Kara Deniz) Trabzon'a ulaştılar. Trabzon'dan da Konstantinopolis'e, oradan da Negrepont'a ve Negrepont'tan büyük servetler ve kalabalık bir maiyetle birlikte bunca büyük güçlükten ve sonsuz tehlikeden kendilerini çekip çıkardığı için Tanrı'ya şükrederek gemiye bindiler ve nihayetinde Venedik'e sağ salim vardılar. Bu İsa'nın vücut bulmasının 1295. yılında olmuştu. 65</p>	<p>Kazançları ile ülkelerine dönmüş olmaları olası bir katma değer yaratma sürecinde bu kazancı kullanabilme potansiyeli, dış ticaret girişimciliğini ima etmektedir.</p>
<p>Bu krallıklarda (Pers'teki sekiz krallık) çok sayıda nefis savaş atı vardır. Çok sayıda savaş atı da Hindistan'a satılmaya götürülür ve bilin ki bu atlar çok değerli atlardır. Çünkü her biri iki yüz Tours Lirası'na satılır. Ayrıca dünyanın en güzel ve en büyük eşekleri buradadır ve her biri otuz gümüş sikke değerindedir. 89</p>	<p>Yöreye özgü bir ürünün ihracatı sonucu elde edilen kazancın üretiminin devamlılığı için tekrar yöreye getirilmesi zorunluluğu dış ticaret girişimciliğini</p>

<p>Bu ülkede (Gocurat Krallığı), çok büyük miktarlarda deri işleniyor, yani keçi ve manda, yaban sığırı ve gergedanın, daha başka birçok hayvanın derisinden kösele yapılıyor. Büyük miktarlarda kösele ve deri, yılda birçok gemi dolusu mal tutuyor. Arabistan'a ve daha birçok başka ülkeye gönderiliyor. Gerçekten birçok krallık ve eyalet gereksinimini bu krallıktan sağlıyor. Burada ayrıca kırmızı ve mavi deriden pek güzel hasırlar örüp üzerine kuş ve hayvan örneği süsler oturtuyor, altın ve gümüş iplikle pek ince işliyorlar. Bunlar o kadar güzel ki insanın aklı durur. Dikkat edin hasırlar deriden diyorum. Müslümanlar bu hasırların üzerinde uyuyor, pek rahat olduğunu söylüyorlar. Bunlardan başka bir de altın işlemeli minderler yapılıyor. Tanesini altı gümüş marka satıyorlar. Sözümlü ettiğim hasırlara gelince, tanesi on gümüş mark değerinde. Daha ne anlatsam, bilmem ki? Bu krallıkta deri, dünyanın herhangi bir yerinde olduğundan daha iyi, daha ince işleniyor. Çıkan işler hepsinden daha değerli. 382</p>	<p>ima etmektedir.</p>
<p>Ve size hiç hatasız anlatıyorum ki bu tacirler yıl boyu defalarca dört yüz bin Bizans altını değerinde mal getirirler ve Büyük Efendi her yıl bunlardan sayısız miktarda satın alır ve tüm bunları işittiğiniz gibi pek aza hatta hiçe mâl olan bu kâğıt paralarla ödetir. 214</p>	<p>Ticarete konu olan malların karşılıklarının yine mal cinsinden değil de kağıt para olarak ödenmesi, tacirlerin bu parayı kendi ülkelerine götürerek orada yeni katma değer yaratma süreçlerini çağrıştırdığından dış ticaret girişimciliğini ima etmektedir.</p>
<p>Yalnız tuzdan değil buradan ihraç edilen öteki maddelerin ticaretinden elde ettiği gelir de yüksektir. 281</p>	<p>Bir ihracatın varlığı ve bundan sağlanan gelirin değerlendirilme biçimi, dış ticaret girişimciliğini vurgulamaktadır.</p>
<p>Burada hiç at yetişmiyor, bundan ötürü de her yıl gelirlerinin tümü ya da hiç değilse büyük bir bölümü at satın almaya gidiyor... Ne var ki yıl sonunda bunlardan ellerinde yüz taneden az kalıyor. Dediklerine göre nalbantları yokmuş</p>	<p>İlgili tacirlerin katma değer yaratma sürecini kendi ülkelerine özgü kılmaları dış ticaret girişimciliğine işaret</p>

<p>ondan, bakımsızlıktan ölüyorlarmış. Bu atları getirip satan tacirler nalbant getirmedikleri gibi, gelmesini de engelliyorlar; kralın atları tez ölsün de istediklerince yenilerini satsınlar diye. Bundan da her yıl büyük servet kazanıyorlar. At ticareti öylesine büyük ki akıllara durgunluk veriyor. 353</p>	<p>etmektedir.</p>
<p>Yine o Aden limanından gemiler birçok çeşit mal yükleyip Hint adalarına götürüyor, şunu da söyleyeyim ki tacirler Hint'e pek çok güzel ve değerli savaş atı da götürüyor ve bundan büyük kâr ediyorlar. Unutmayın Hint ülkesinde iyi bir atı en az yüz gümüş marka satıyorlar. Aden sultanının bundan elde ettiği gelir büyük. Uğrayan gemilerden de topraklarına gidip gelen tacirlerden de yüksek vergiler alıyor. Böylece dünyanın en zengin krallarından biri durumunda. Çünkü burası bu yörenin en büyük ticaret limanı durumunda. 400</p>	<p>Bahsi geçen ülkenin hükümdarının ihracata konu olan mallardan yüksek bir gelir elde etmesi tacirlerin yurtdışında elde ettikleri kazançları kendi ülkelerine getirdiklerini vurgulamakta dolayısıyla da dış ticaret girişimciliğini ima etmektedir.</p>

DTG Yaklaşımı bir girişimcinin yurt dışına yaptığı satışlardan elde ettiği kazanımları yeniden yurt içinde katma değer yaratmakta kullanması şeklinde ifade edilmektedir. Eserde görülen vurgularda Marco, Nicolo ve Mafeo Pololar'ın uzun yıllar süren ticari seyahatlerinin sonunda tüm kazançlarıyla birlikte kendi ülkelerine dönmeleri ve kazanımlarını Venedik'te değerlendirmeleri, onların dış ticaret girişimcisi olduklarını göstermektedir. Birçok Pers ve Arap ilinde at yetiştiren tacirlerin yılda birçok kez Hint yöresine binek ve savaş atları satmaları ve bunu sürekli yapmaları, Gocurat denen yerde deri hasır üretilmesi ve bunun dünyanın farklı yerlerine ticaretinin devamlı gerçekleşiyor olması, Kubilay Han'a binlerce Bizans altını değerinde ticari mal getiren tacirlerin hep aynı tacirler olması şeklindeki göstergeler, bu tacirlerin yurt dışı satışlarından elde ettikleri gelirleri yurt içinde yeniden katma değer yaratmak şeklinde değerlendiriyor olduklarını göstermektedir.

Bulgulara görüleceği gibi bu çalışmada 21. yüzyılın başlarında uluslararası girişimciliğin özel bir alanı olarak ayrılan ve yeni bir uluslararasılaşma yaklaşımı olarak tanımlanan DTG Yaklaşımı'nun, aslında 13. yüzyılda ticaret sahnesinde kendisine yer bulduğu kanıtlanmıştır. Varılan bu sonuç yapılacak yeni çalışmalarla daha erken tarihlerde dahi bir uluslararasılaşma yöntemi olarak kullanılmış olabileceğinin kanıtlanabilir olduğunu akıllara getirmektedir.

Sonuç

Girişimlerin uluslararasılaşma süreçlerini anlamak amacıyla gerçekleştirilen çalışmalarda genel olarak uluslararasılaşma, modern dönemde ortaya çıkan bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, uluslararasılaşmanın ulusal sınırlar arasında ve ötesinde gerçekleştirilen bir faaliyet olduğu ön kabülü çerçevesinde olgunlaşmıştır. Bununla birlikte uluslararasılaşma olgusunun henüz ulus devletler ortaya çıkmadan ve ulusal sınırlar kesinleşmeden önce de var olduğuna ilişkin bazı tarihi argümanlar bulunmaktadır. Bu çalışmada uluslararasılaşma olgusunun geç orta çağ döneminden bir başka deyişle erken kapitalizm döneminden itibaren takip edilebileceği savunulmaktadır. Söz konusu dönem itibari ile tacir, girişimci olarak ele alınmakta ve uzak mesafeli ticaret yapan tacirler de uluslararası girişimci olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmada veri seti olarak Venedikli tacir ve gezgin Marco Polo'nun seyahatnamesi kullanılmış ve eserdeki ifadelerden yola çıkılarak günümüz uluslararasılaşma yaklaşımlarının izi sürülmüştür. Ele alınan yaklaşımlar bağlamında eserde, Ağ Yaklaşımı'na, UAG Yaklaşımı'na ve DTG Yaklaşımı'na ilişkin kanıtlara ulaşılabilmiş, KDİ Yaklaşımı'na, Uppsala Yaklaşımı'na ve Yenilikçilik Yaklaşımı'na ilişkin kanıtlara ise ulaşılamamıştır. Uppsala ve Yenilikçilik Yaklaşımları'na göre girişimin ulusal sınırların ötesine çıkması uzun bir vakit gerektiren eylemler silsilesi şeklinde gerçekleştiğinden, birbirinden farklı güzergahlarda geçirilen kısa zamanların toplamından oluşan bu seyahatte alınan notlarda, bu iki klasik yaklaşıma ilişkin ifadelerle ulaşılamamış olması doğal karşılanabilir. Bununla birlikte KDİ Yaklaşımı'na göre uluslararasılaşma, bilgi ve iletişim teknolojilerinde ve bankacılık sektöründe meydana gelen gelişmelerle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla eserde, bu tarz teknolojik gelişmelere oldukça uzak olan geç orta çağ dönemi için KDİ Yaklaşımına ilişkin bir kanıt ulaşmak mümkün olmamıştır.

Çalışmada, eser bağlamında ele alınan ifadeler incelendiğinde Ağ Yaklaşımı'na ilişkin pek çok vurgu elde edilebilmektedir. Eser incelendiğinde, bizzat Marco Polo'nun seyahati süresince elde ettiği kazanımları bu süreçte oluşturduğu ve yönettiği sosyal ilişkiler ağına boçlu olduğu söylenebilir. Uzak mesafeli ticari faaliyetlerin başlı başına uluslararası girişimcilik olarak değerlendirilebileceği geç orta çağ dönemi için eserde Uluslararası Girişimcilik Yaklaşımı'na ilişkin çok sayıda vurguya ulaşılabilmektedir. Ayrıca eserde uzak mesafeli mal ticaretinin yanında, bugünkü anlamıyla uluslararası sermaye hareketleri ve doğrudan yabancı yatırımlar olarak değerlendirilebilecek ifadelerin de gözlenebiliyor oluşu döneme ilişkin UAG Yaklaşımı'na ilişkin çıkarımları mümkün kılmıştır.

Uluslararası girişimcilik literatürü incelendiğinde, son dönemde diğer yaklaşımlarla birlikte yeni bir uluslararasılaşma yaklaşımı olarak ileri sürülen DTG Yaklaşımı'nın da belirginleşmeye başladığı görülecektir. DTG Yaklaşımı, yurtdışında yaratılan katma değer in yurtdışında satılması sonucu

elde edilen kazancın tekrar yurt içinde üretim faaliyetlerinde kullanılarak yeni katma değer yaratılması süreci ile ilgilidir. Eser bağlamında ele alındığında, Pololar'ın uzun yıllar boyunca Venedik dışında ticaret yapmak suretiyle elde ettikleri kazançları, Venedik dışında değerlendirmek yerine ne pahasına olursa olsun kendi ülkelerine getirip, yeni yatırımlarını Venedik'te gerçekleştirme amacı ve eylemi içerisinde oldukları görülmektedir. Dolayısıyla eserden elde edilen vurgular ışığında geç orta çağ döneminde DTG Yaklaşımı'na ilişkin kanıtlara ulaşılabilmektedir.

Çalışmada ele alınan sorunsal ve veri seti bağlamında uluslararasılaşma olgusunun klasik dönemden itibaren evrilerek günümüz uluslararasılaşma yaklaşımlarına zemin hazırladığı ve uluslararasılaşmanın, olguya ilişkin modeller ortaya atılmadan önce de uluslararası ticaret ve girişimcilik faaliyetlerini açıklamada önemli bir argüman olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Çalışma geç orta çağ döneminden itibaren Batı düşünme ve iş yapma biçimlerinin kapitalist süreçlerin oluşumunu nasıl etkilediğine ilişkin bir altyapı sunması bakımından anlamlıdır. İleriki süreçte benzer bir çalışmanın aynı dönem için farklı bir eseri veri seti olarak kullanmak suretiyle Doğu düşünme ve iş yapma biçiminin evrimini açıklamak üzere yapılması düşünülmektedir.

Kaynakça

Can, Esin ve Utlu, Nilay (2018), Gelişmekte Olan Ülkelerin Çokuluslu İşletmelerinin Uluslararasılaşma Teorileri: Bir Literatür Taraması, Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2), 50-69.

Çavuşgil, Tamer vd. (2011), Türkiyede Küresel Doğan İşletmeler. (Ankara: Detay Yayıncılık, 2011).

Erkutlu, Hakan ve Eryiğit, Süleyman (2001), Uluslararasılaşma Süreci, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(3), 149-164

Ersay, Ahmet Y. (2018), Foreign Trade Entrepreneurship: Concept, Scope And Theory. The Most Recent Studies In Science And Art. 1(1), 947-954.

Ersay, Ahmet Y. ve Saygılı, Metin (2018), Dış Ticaret Girişimciliğini Tanımlamak: Keşfedici Bir Araştırma, Yönetim Bilimleri Dergisi, 16(32), 421-436.

Gürler, Gökhan vd. (2019) Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bir Süreç Önerisi, (Sakarya, Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2019).

Kalyoncuoğlu, Selma ve Üner, M. Mithat (2010), Küresel Doğan İşletme Kavramı ve İşletmelerin Küresel Doğmasına Etki Eden Kurucu/Üst Düzey Yönetici Özellikleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 12(3), 1-42.

Karadağ, Hande (2018), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Uluslararasılaşma: Küresel Doğan İşletmelerin Süreç, Strateji Ve Örgütsel

Yetkinlikleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Beykoz Akademi Dergisi*, 6(2), 142-157.

Knight, Garry and Çavuşgil, Tamer (1996), *The Born Global Firm: A Challenge to Traditional Internalization Theory*, *Advances in International Marketing*, 8, 11-26.

McDougall, Patricia et al. (2003), *A Comparison of International and Domestic New Ventures*, *Journal of International Entrepreneurship*, Sayı 1, 59-82.

McDougall, Patricia P. (1989), *International versus Domestic Entrepreneurship: New Venture Strategic Behavior and Industry Structure*, *Journal of Business Venturing*, 4(6), 387-400.

McDougall, Patricia P. and Oviatt, Benjamin M. (2000), *International Entrepreneurship: The Intersection Of Two Research Paths*, *Academy of Management Journal*, 43(5), 902-906.

Onur, Tuğba (2019), *Aile İşletmelerinde Büyüme Ve Uluslararasılaşma Üzerine Nitel Bir Araştırma*, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya, Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü.

Oviatt, Benjamin M. and McDougall, Patricia P. (1994), *Toward A Theory Of International New Ventures*, *Journal of International Business Studies*, 1(1), 45-64.

Polo, Marco (2003), *Dünyanın Hikâye Edilişi- Harikalar Kitabı*. Çev. Işık Ergüden ve Z. Zühre İlkgelen, (İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 2003.)

Rennie, Michael W. (1993), *Global Competitiveness: Born Global*. *McKinsey Quarterly*, 4, 45-52.

Sakr, Mustafa and Jordaan, Andre (2016), *Emerging multinational corporations: Theoretical and conceptual framework*, *Economic Research Southern Africa (ERSA)* is a research programme funded by the National Treasury of South Africa, 1-25.

Taş, Ali vd. (2017), *Kutadgu Bilig’de Stratejik Düşünmenin İzini Sürmek*, *Bilig Dergisi*, 80, 147-178.

Tayauova, Gulznahat (2009), *Uluslararası Girişimcilik Ve Stratejik Adaptasyon: Kırgızistanda Faaliyet Gösteren Türk İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma*, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Zahra, Shaker A. (1993), *A Conceptual Model of Entrepreneurship as Firm Behavior: A Critique and Extension*. *Entrepreneurship Theory and Practice*, *Baylor University*, 17(4), 5-21.

Zahra, Shaker A. and George, Gerard (2002), *International Entrepreneurship: The Current Status of the Field and Future Research Agenda*, Ed.by Michael A. Hitt v.d., *Strategic Entrepreneurship: Creating a New Mindset*, (Blackwell Publishing, 255-288.

